

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів

Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЯКУСЕВИЧ Вікторія Романівна

УДК 368.2

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

РИНОК ОСЦПВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Вікторія ЯКУСЕВИЧ

Керівник роботи:
Віленчук Олександр Миколайович,
д.е.н., професор

Житомир – 2025

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, к. е. н., доцент Савченко Наталія Миколаївна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____ Олександр ВІЛЕНЧУК

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту.

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № __ від «__» червня 2025 р.

В. о. завідувача кафедри фінансів і кредиту

Лариса НЕДІЛЬСЬКА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ЯКУСЕВИЧ Вікторія Романівна** захистила кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____ Тетяна ТОВСТУХА

«__» червня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Якусевич В.Р. Ринок ОСЦПВ: сучасний стан та перспективи розвитку. – *Кваліфікаційна робота на правах рукопису.*

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено сучасний стан ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ) в Україні. Проаналізовано нормативно-правову базу, ключові показники діяльності страхових компаній та тенденції розвитку ринку. Особливу увагу приділено впливу цифрової трансформації, зростанню онлайн-продажів, персоналізації страхових продуктів та адаптації до європейських стандартів. На основі проведеного аналізу сформульовано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності ринку ОСЦПВ, покращення доступності страхових послуг і зміцнення довіри споживачів. Робота може стати корисною для страхових компаній, регуляторів та науковців, зацікавлених у розвитку ринку страхування в Україні.

Ключові слова: ДТП, ризики, страхування, треті особи, учасники страхового ринку, цивільно-правова відповідальність.

ABSTRACT

Yakusevych V.R. Motor Third Party Liability Insurance Market: Current State and Development Prospects. – *Qualification work on manuscript rights.*

Qualification paper for the Bachelor's degree in Specialty 072 – Finance, Banking and Insurance. – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

This qualification paper investigates the current state of the compulsory motor third party liability insurance (CMTPLI) market in Ukraine. It analyzes the regulatory framework, key performance indicators of insurance companies, and market development trends. Special attention is paid to the impact of digital transformation, the growth of online sales, the personalization of insurance products, and adaptation to European standards. Based on the analysis, practical recommendations are formulated to improve the efficiency of the CMTPLI market, enhance the accessibility of insurance services, and strengthen consumer trust. This paper can be useful for insurance companies, regulators, and researchers interested in the development of the insurance market in Ukraine.

Keywords: road traffic accident (RTA), risks, insurance, third parties, insurance market participants, civil liability.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ОСЦПВ	8
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ РИНКУ ОСЦПВ	14
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ОСЦПВ В УКРАЇНІ.....	21
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	27

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розвиток формування системи обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів є об'єктивною необхідністю в умовах високого рівня ризикогенності суспільного буття. Щорічне збільшення експлуатації використання автотранспортних засобів в Україні зумовлює потребу у страхуванні відповідальності учасників дорожнього руху та забезпечення відповідного джерела виплат третім особам у разі настання страхової події. Відтак, окреслені питання перебувають у фокусі уваги багатьох вчених дослідників, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Теоретико-методичні засади розвитку автотранспортного страхування відображено в наукових працях багатьох вчених: В. Базилевича, А. Баранова, О. Залєтова, М. Мних, О. Козьменко, Р. Пікус, В. Плиса А. Шолойко та ін. Проте, використання автотранспортних засобів, пов'язано з високою ризикогенністю, що зумовлює необхідність посилення відповідальності перед третіми особами, використовуючи широкі можливості страхування.

Мета дослідження полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні системи обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ) в Україні, виявленні основних тенденцій його розвитку, а також у формуванні практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів функціонування та перспективного розвитку цього сегмента страхового ринку.

Визначена мета обумовила необхідність вирішення таких **завдань**:

- обґрунтувати сутність та роль ОСЦПВ в системі захисту третіх осіб (вигодонабувачів), як учасників дорожнього руху;
- здійснити аналіз ключових тенденцій розвитку ринку ОСЦПВ в Україні;
- виявити можливості подальшої цифровізації надання страхових послуг на ринку ОСЦПВ;

•сформувати авторські пропозиції щодо подальшого розвитку ринку ОСЦПВ.

Об’єкт та предмет дослідження. Об’єктом є ринок ОСЦПВ. Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні проблеми щодо функціонування ринку обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності в Україні.

Методи дослідження. Написання кваліфікаційної роботи базувалось на загальнонаукових та спеціальних методах. Зокрема, використано методи: *абстрактно-логічний* з метою обґрунтування ролі та значення ОСЦПВ у захисті майнових та особистих інтересів третіх осіб; *аналізу та синтезу* – для відображення ключових тенденцій розвитку ринку ОСЦПВ в Україні; *порівняльний* – для здійснення порівняння міжнародного та українського досвіду в сфері страхування цивільно-правової відповідальності, *графічний метод* – для обробки кількісних даних та візуалізації тенденцій для візуалізації результатів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці авторських пропозицій, спрямованих на подальшу цифровізацію взаємовідносин між учасниками ринку ОСЦПВ, які можуть бути використанні національними страховими компаніями з метою підвищення власної конкурентоспроможності на ринку.

Інформаційною базою дослідження були наукові праці закордонних та вітчизняних вчених нормативно правові документи щодо регулювання страхової діяльності в Україні, офіційні статистичні дані НБУ, а також фінансова звітність вітчизняних страхових компаній, Інтернет-ресурси.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Ключові результати дослідження було оприлюднені на наукових студентських конференціях у доповідях на тему:

1)«Розвиток технологічних інновацій на ринку обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності». Збірник матеріалів науково-практичної конференції. *Менеджмент сталого розвитку*

організацій: стратегії, інновації, цифрові рішення (30 квітня 2025 р.). Житомир: Поліський національний університет;

2) «Сучасні тенденції розвитку ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності в Україні». *Студентські наукові читання 2024* (28 листопада 2024 р.). Житомир: Поліський національний університет.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Обсяг основної частини кваліфікаційної роботи становить 22 сторінки. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (40 найменувань), 6 рисунків та 4 таблиці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ОБОВ'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У сучасному середовищі різноманітність транспортних засобів збільшується, а з нею й ризики, пов'язані з їх експлуатацією. Для захисту від фінансових втрат, спричинених пошкодженням транспортних засобів або завданої шкоди, широко використовується транспортне страхування. Адже страхування забезпечує замкнутий розподіл ризиків між зацікавленими учасниками страхування.

Згідно до Закону України «Про страхування» страхування – «це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів» [8].

За останні роки науковий інтерес до страхування відповідальності значно підвищився. Це об'єктивний процес усвідомлення необхідності нейтралізації ризиків у просторі й часі за допомогою страхування. Серед найпоширеніших його видів є страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів. Цей сегмент страхування відіграє важливу соціально-економічну роль, оскільки сприяє створенню ефективної системи страхового захисту особистих та майнових інтересів третіх осіб долучених до процесу руху.

В Україні СЦПВНТЗ набув статусу обов'язковості згідно до Закону України «Про страхування» (1996 р.) та Положенням «Про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів» № 1175 від 28 вересня 1996 р., затвердженим

Постановою Кабінету Міністрів України [23]. З 1 липня 2004 р. набув чинності прийнято профільний Закон України «Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», який регламентував порядок взаємодії між учасниками страхового процесу[21].

З 1 січня 2025 р. в Україні набула чинності нова редакція Закону України «Про страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (ОСЦПВ) [22]. Варто зазначити, що зміни стосуватимуться лише нових страхових полісів, які будуть укладені у 2025 р.. Зокрема, зміни торкнуться збільшення страхового покриття на ремонт автомобіля (з 160 тис. грн до 250 тис. грн) та лікування потерпілих у ДТП (з 320 тис. грн до 500 тис. грн), а також скасування франшизи (частини страхової суми, що не відшкодовується) у всіх полісах. Запровадження механізму спрощення страхових виплат завдяки обов’язковому прямому врегулюванню збитків страховою компанією. Крім того, відтепер пільгові категорії (зокрема, учасники бойових дій, інваліди тощо) також повинні будуть оформлювати ОСЦПВ. Однак вони отримають 50% знижку на страхові внески.

Важливо наголосити, що ОСЦПВ – «це інструмент захисту потерпілих під час ДТП в Україні, поліс страхування покриває витрати, пов’язані із заподіянням шкоди життю, здоров’ю та майну потерпілих осіб, що спричинені аварією(ремонт автомобіля потерпілого, відшкодування витрат на лікування постраждалим водію та/або пасажиром такого автомобіля)»[1].

Ключові функції ринку ОСЦПВ відображені на рис. 1.1.

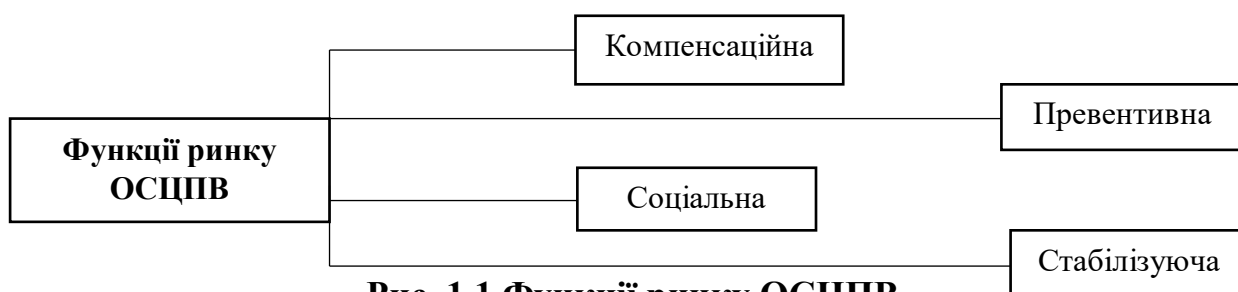

Рис. 1.1 Функції ринку ОСЦПВ

Джерело: побудовано за матеріалами [17].

Функціонування ринку ОСЦПВ пов’язано з реалізацією чотирьох функцій. Зокрема, компенсаційна функція пов’язана з відшкодуванням

матеріальних збитків, завданих потерпілим внаслідок ДТП, покриває витрати на лікування та реабілітацію постраждалих, знімає з винуватця ДТП фінансовий тягар. Превентивна – стимулює водіїв до безпечної їзди, зменшує кількість ДТП на дорогах та сприяє підвищенню загальної безпеки дорожнього руху. Соціальна – захищає потерпілих від фінансових труднощів після ДТП, сприяє соціальній справедливості та допомагає постраждалим швидше відновитися після травм. Стабілізуюча – забезпечує фінансову стабільність потерпілих, зменшує соціальну напругу, пов'язану з ДТП та сприяє стабільності функціонування страхового ринку.

Ринок ОСЦПВ відіграє ключову роль у суспільстві з кількох причин. По-перше, він забезпечує соціальний захист потерпілих у ДТП, гарантуючи їм компенсацію за завдані збитки. Актуальність даного питання зростає, особливо в умовах коли винуватець аварії не має достатньо коштів для відшкодування збитків. По-друге, ОСЦПВ сприяє захисту фінансово-економічних інтересів суспільства, зменшуючи кількість судових розглядів та конфліктів, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами. Крім того, обов'язкове страхування стимулює водіїв до більш обережної їзди, оскільки вони усвідомлюють свою фінансову відповідальність у разі ДТП.

Поліс ОСЦПВ є невід'ємним документом для кожного власника авто. Він забезпечує не лише фінансовий захист самого водія, але й гарантує компенсацію збитків третім особам у разі аварії. Відсутність такого поліса тягне за собою штраф у розмірі 425 гривень. У разі повторного виявлення відсутності чинного поліса ОСЦПВ сума штрафу зростає до 850 гривень. Якщо ж впродовж 15 днів з моменту накладення штрафу він не буде сплачений, розмір стягнення автоматично подвоюється.

Страхова компанія має повноваження з'ясувати причини й умови, за яких стався страховий випадок, а також встановити розмір матеріальної шкоди, спричиненої внаслідок ДТП. Для оцінки збитків вона може звертатися до інших страховиків або фахівців з оцінки, які здійснюють свою діяльність відповідно до чинного законодавства щодо оцінки майна та майнових прав.

Після прийняття рішення про здійснення виплати, страхова компанія або МТСБУ повинні перерахувати відповідну суму компенсації (регламентну виплату) протягом п'яти робочих днів.

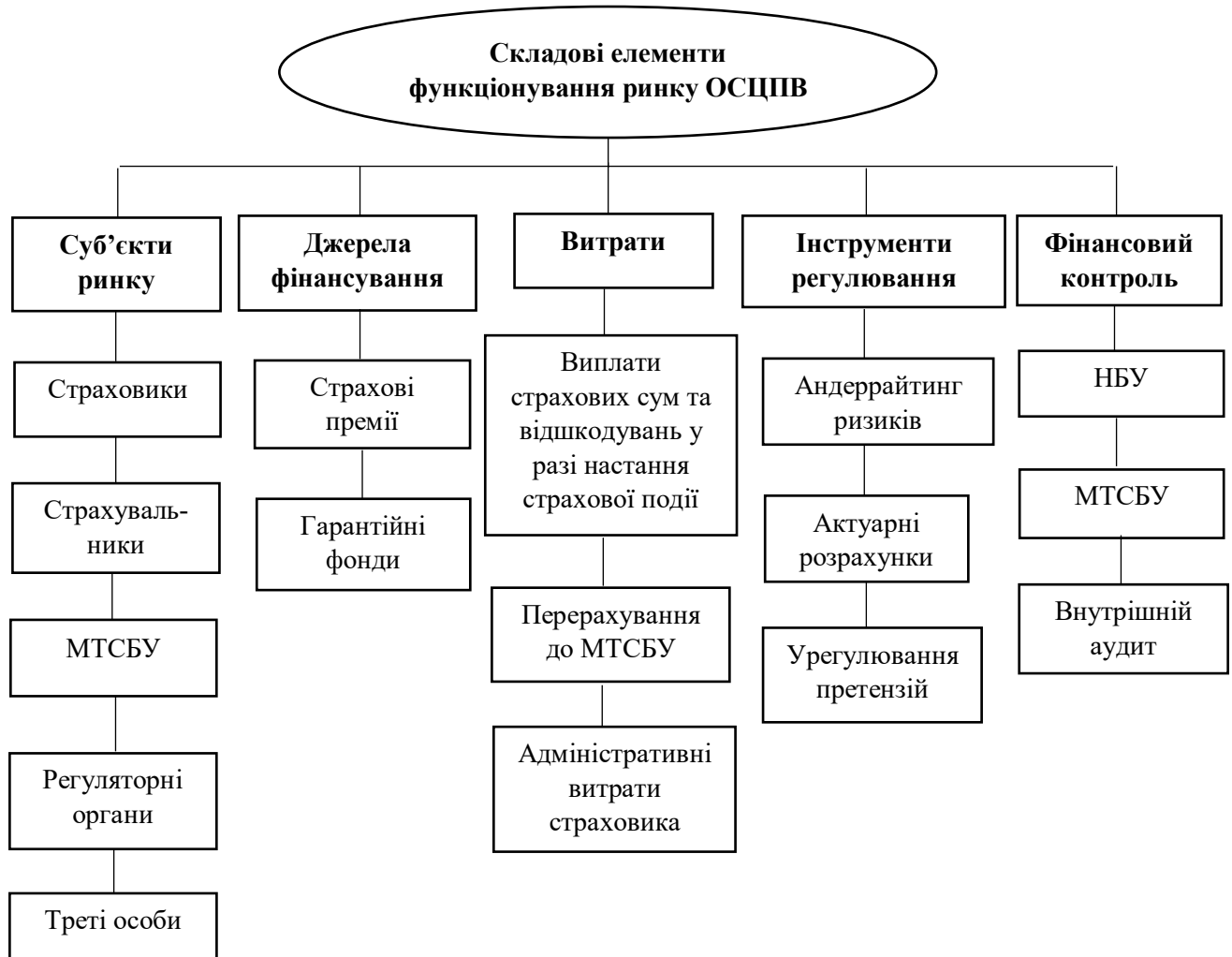

Рис 1.2. Фінансово-економічний механізм функціонування ринку ОСЦПВ

Джерело: власні дослідження.

Ефективність фінансово-економічного механізму ринку ОСЦПВ залежить від стабільності джерел фінансування, ефективної системи управління страховими резервами та прозорого механізму виплат страхових відшкодувань. Водночас, функціонування цього ринку супроводжується низкою ризиків, зокрема актуарних, регуляторних фінансових та ін. які можуть впливати на його стійкість і надійність функціонування страховика.

Варто зазначити, що ризик – « це кількісна характеристика дії небезпек, які формуються певною діяльністю людини, тобто кількість несприятливих

подій, смертельних випадків, кількість випадків захворювання, кількість випадків тимчасової або стійкої непрацездатності (інвалідності), спричиненою дією на людину певної небезпеки (дорожньо-транспортна пригода, аварія, дія електричного струму, шкідливої речовини, рухомих предметів і багато іншого), віднесених на певну кількість жителів (працівників) за певний період часу»[5].

У процесі ідентифікації ризиків постає завдання щодо визначення факторів ймовірності настання ДТП. Серед основних варто виокремити фактори, які впливають на:

- 1) ступінь ризику (демографічні, економічні та кореляція між швидкісним рухом та вразливістю учасників дорожнього руху);
- 2) ймовірність ДТП (надмірна швидкість, алкогольна чи наркотична інтоксикація, втома, пошкодження систем гальмування та інше);
- 3) фактори, які впливають на ступінь тяжкості наслідків аварії (невикористання ременів безпеки та шоломів безпеки, надмірне перевищення швидкості та інше).

Рис 1.3. Основні ризики які підлягають страхуванню

Джерело: побудовано за матеріалами [9].

Відшкодуванню підлягають безпосередні збитки, завдані іншим транспортним засобам, будь-якому майну, а також життю чи здоров'ю третіх осіб у процесі руху транспортного засобу, якщо існує причинно-наслідковий зв'язок між рухом транспортного засобу та заподіяними збитками.

У разі дорожньо-транспортної пригоди всі особи, які постраждали, за винятком водія, що спричинив аварію, мають право на отримання страхового відшкодування за полісом ОСЦПВ, оформленим на транспортний засіб винуватця. Якщо ДТП було зафіксоване з використанням європротоколу, учасники події звільняються від адміністративної відповідальності: у них не вилучають водійське посвідчення, матеріали не передаються до суду, а також не застосовуються штрафи за порушення правил дорожнього руху.

Висновки до розділу 1

Теоретико-методичні засади функціонування ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності формують основу для його ефективної роботи, забезпечуючи баланс між економічними інтересами учасників і соціальною значущістю страхового захисту. Вони включають правові норми, механізми фінансування, систему ризик-менеджменту та регуляторні підходи, що гарантують стабільність ринку та його стійкість до зовнішніх чинників. Взаємодія між страховими компаніями, страхувальниками, державними регуляторами та гарантійними фондами сприяє належному виконанню страхових зобов'язань, мінімізації ризиків і підвищенню довіри до страхових інституцій. Таким чином, сформована теоретико-методична база є необхідною передумовою для подальшого розвитку та вдосконалення ринку ОСЦПВ в умовах змінного економічного середовища.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ РИНКУ ОБОВ'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У багатьох країнах світу обов'язкове автострахування діє вже понад століття. Наприклад, Норвегія запровадила його ще в 1913 р., а Україна –лише з 2004 р. Сьогодні ОСЦПВ є важливою складовою транспортної політики в Канаді, Великій Британії, США, Німеччині, Франції, Польщі, країнах Балтії тощо.

Канада вирізняється впровадженням «no-fault» системи, яка дозволяє потерпілим отримувати компенсації без з'ясування винуватця ДТП. Страхова премія залежить від віку, статі, досвіду водія, кількості порушень, а штраф за відсутність поліса може сягати 5 000 канадських доларів. У Великій Британії активно застосовується система «бонус-малус», яка заохочує безаварійну їзду.

У Німеччині страхові тарифи ґрунтуються на даних Німецького страхового союзу, і система «бонус-малус» охоплює 29 класів. Водії які не стали учасниками ДТП отримують суттєві знижки, а страховий досвід зберігається навіть при зміні авто. Франція має централізоване регулювання, де максимальний розмір надбавки або знижки обмежується 350% і 50% відповідно.

У США автострахування обов'язкове у більшості штатів, однак умови сильно варіюються. Тарифи формуються приватними компаніями без державного втручання. Італія стикається з високим рівнем викрадення авто, тому активно впроваджуються технології для відстеження машин. Австрія зробила акцент на цифровізації процесів урегулювання страхових випадків.

Польща використовує складну систему оцінювання збитків через сегментацію випадків, що дозволяє виявляти страхові шахрайства. Прибалтійські країни зосереджені на автострахуванні, частка якого в загальному обсязі страхування перевищує 50%.

ОСЦПВ залишається одним із найважливіших видів обов'язкового страхування в Україні, оскільки забезпечує фінансовий захист учасників дорожнього руху у разі настання страхових випадків. Зміни в законодавчій базі, економічна нестабільність, розвиток цифрових технологій та зростаюча конкуренція між страховими компаніями суттєво впливають на динаміку цього ринку. Аналіз тенденцій його розвитку дає змогу глибше зрозуміти механізми функціонування страхового сектору, визначити основні проблеми та перспективи вдосконалення системи ОСЦПВ у контексті сучасних викликів.

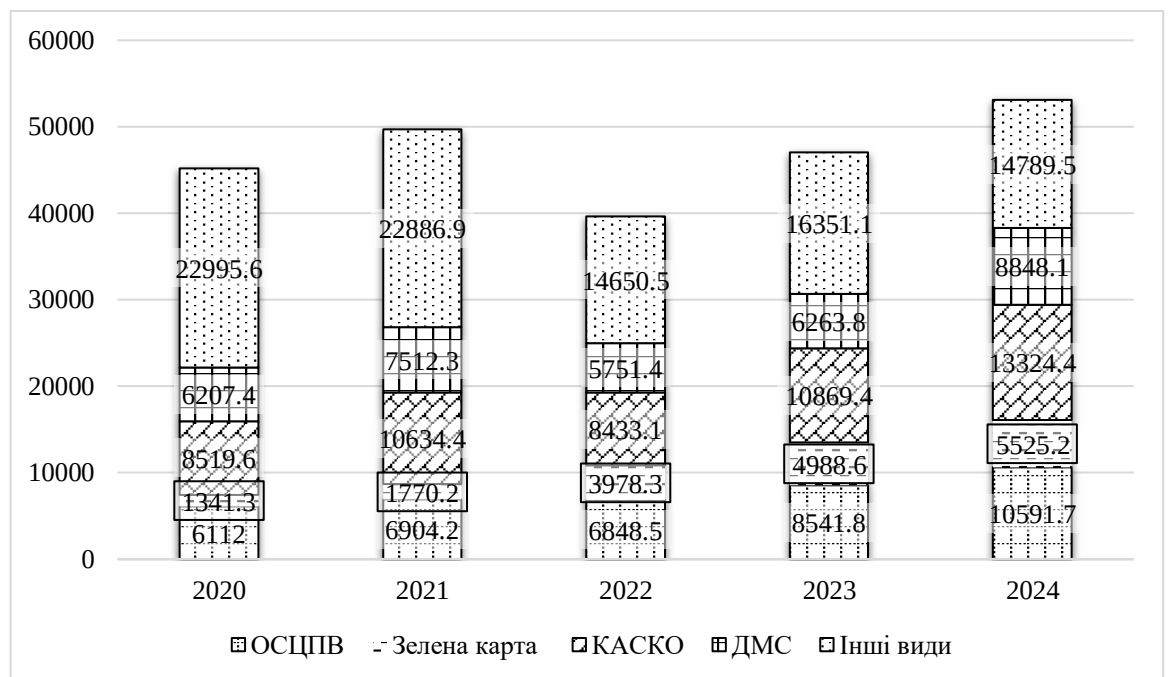

Рис. 2.1. Динаміка валових страхових премій основних класів страхування, млн грн

Джерело: побудовано за матеріалами [16].

Упродовж 2020–2024 рр. спостерігається поступове зростання обсягів страхових премій за напрямом обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ). Якщо у 2020 р. обсяг становив 6112 млн грн, то вже у 2024 р. він досяг 10 591,7 млн грн, що свідчить про стабільне підвищення інтересу до цього виду страхування. Таке зростання може бути зумовлене як збільшенням кількості транспортних засобів, що перебувають в експлуатації, так і посиленням контролю за

дотриманням вимог щодо обов’язкового страхування. Також спостерігається зростання за іншими видами страхування: КАСКО й ДМС стабільно збільшуються, “Зелена карта” стрімко зростає з 2022 р., а “інші види” залишаються найбільшим сегментом попри тимчасовий спад. Загалом, структура страхового ринку показує впевнений розвиток у більшості сегментів, що свідчить про поступове розширення попиту на страхові послуги в Україні.

У таблиці 2.1 наведено ключові статистичні дані, що характеризують динаміку розвитку ринку ОСЦПВ в Україні протягом 2020–2024 рр.

Таблиця 2.1

Основні показники здійснення ОСЦПВ за внутрішніми договорами

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	2024р. до 2020 р.	
						+-	%
Кількість договорів, шт	8333824	9022245	7182329	7668851	8098774	-235050	97,18
у т.ч. електронних договорів страхування, шт	3095479	4543729	4438409	5294637	6221525	3126046	200,99
Сума страхових платежів, млрд грн	6137	7191	7007	8750	11028	4891	179,70
Кількість вимог, шт	147117	173436	110625	127837	142110	-5007	96,60
у т.ч. врегульованих з використанням «європротоколу», шт	50272	62399	43640	51493	54849	4577	109,10
Нарахована сума страхового відшкодування, млрд грн	2852	3650	2769	3846	4810	1958	168,65

Джерело: побудовано за матеріалами [15, 17].

Згідно наведених даних в сфері ОСЦПВ за 2020–2024 рр. можна зробити певні узагальнення, що загальна кількість укладених договорів у 2024 р. склала 8,1 млн, що на 235 тис. менше, ніж у 2020 р.. Саме це може свідчити про певне насичення ринку або вплив зовнішніх факторів (економічних, воєнних тощо), які вплинули на зниження кількості укладених договорів. Водночас кількість електронних договорів стабільно зростає і у 2024 р. досягла 6,2 млн, що на 3,1 млн більше, ніж у 2020 р., що свідчить про активну цифровізацію страхових послуг ОСЦПВ. Сума нарахованих страхових платежів за 5 р. зросла майже

вдвічі – з 6,1 млрд грн до 11,0 млрд грн. Це свідчить як про підвищення тарифів, так і про зростання попиту на страхування. Кількість врегульованих страхових випадків поступово відновлюється після значного падіння у 2022 р. і в 2024 р. становить 142,1 тис, що майже досягло рівня 2021 р.. Сума страхових виплат зросла з 2,85 млрд грн у 2020 р. до 4,81 млрд грн у 2024 р., що свідчить про покращення фінансової спроможності страхових компаній виконувати свої зобов'язання.

Ліміти на відшкодування за майно та життя встановлюються для регулювання максимальної суми, яку страхова компанія може виплатити у разі настання страхового випадку. Визначення лімітів є важливим елементом як у сфері страхування, так і у правовому регулюванні цивільної відповідальності.

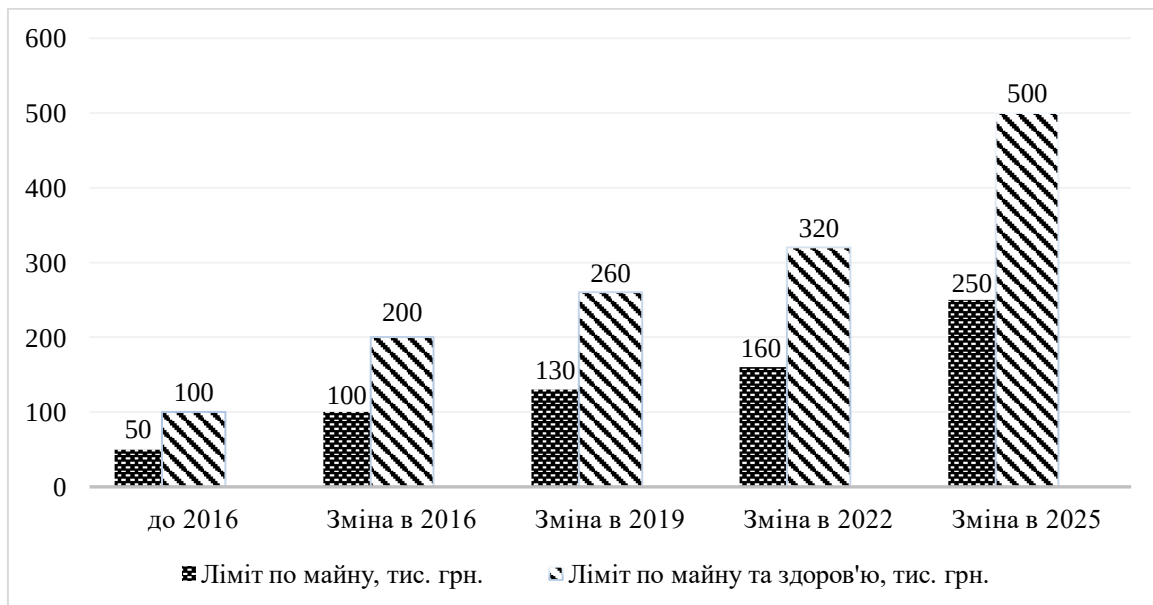

Рис 2.2. Динаміка зміни розміру ліміту відповідальності страховика з договорів ОСЦПВ

Джерело: побудовано за матеріалами [25].

Представлена діаграма ілюструє зміни розміру ліміту відповідальності страхових компаній. Діаграма містить два типи лімітів: ліміт відповідальності за шкоду, заподіяну майну та ліміт відповідальності за шкоду, заподіяну здоров'ю та майну. До 2016 р. ці ліміти складали 50 тис. грн за шкоду заподіяну майну та 100 тис. грн за шкоду заподіяну здоров'ю та майну. Проте до 2025 р. ці ліміти зросли до 250 тис. грн та 500 тис. грн відповідно. Це дасть

змогу страховикам вести більш клієнтоорієнтовану цінову політику. Підвищення лімітів відповідальності забезпечить надійний фінансовий захист власників транспортних засобів.

Одним з основних показників функціонування страхового ринку для страхувальника безумовно є рівень страхових виплат, що залежить від внутрішніх (кількість страхових подій, договорів) та зовнішніх факторів (економічна політика, ВВП, ДТП). Статистичні дані за цими показниками представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Базові показники, що мають вплив на величину страхового відшкодування у розрізі договорів ОСЦПВ

Фактор	Рік	2020	2021	2022	2023	2024	2024р. до 2020р.	
							+ / -	%
Внутрішні фактори, які залежать від операційної діяльності страховика								
Кількість договорів ОСЦПВВНТЗ, шт.		8333824	8975320	7182329	7668851	8098774	-235050	97,18
Кількість врегульованих вимог, шт.		144954	168151	110625	127837	142110	-2844	98,04
Зовнішні макроекономічні фактори								
Середньорічний курс долара США, \$100/грн		2695,8	2728,6	3234,2	3812,5	4015,0	1319,2	148,94
Середньорічний курс євро, €100/грн.		3078,79	3230,90	3398,20	4217,5	4345,0	1266,2	141,13
Середньорічна облікова ставка НБУ, %		8,31	7,50	20,71	21,63	13,50	5,2	162,45
ВВП на душу населення, грн		100432,5	131907,2	126152,3	197515,0	232400,0	131967,5	231,40
Зовнішні фактори, які мають вплив на ймовірність настання страхової події								
Загальна кількість ДТП з потерпілими, шт.		26140	24521	18628	23642	25781	-361	98,63

Джерело: побудовано за матеріалами [13, 17, 18, 25].

Проаналізувавши динаміку основних факторів, що впливають на страхові виплати ОСЦПВ можна звернути увагу на різносторонні тенденції. Зокрема кількість укладених договорів стабільно зростала до 2021 р. – 8975320 шт., після чого у 2022 р. відбулось значне зниження до 7182329 шт. , проте у 2023 р. почали збільшуватись, а у 2024 р. становили 8098774 шт. Це може свідчити про зменшення кількості автомобілів. Кількість врегульованих вимог має певні коливання, зменшившись в 2024 р. (142110 шт.) на 2844 у порівнянні

з 2020 р. (144956 шт.). Середньорічний курс дол. США та євро в 2024 р. помітно зросли. Це свідчить про девальвацію гривні, що в свою чергу може впливати на страхові тарифи. Загальна кількість ДТП з потерпілими має значні коливання, що в свою чергу впливає на рівень страхових виплат.

Головними учасниками на страховому ринку вважаються страхові компанії, які презентують різноманітні страхові продукти. Аналіз ринку дає змогу зрозуміти нинішній стан, проблеми та тенденції. Проаналізуємо рейтинг страхових компаній за преміями та виплатами у 2024 р. в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Рейтинг страхових компаній з ОСЦПВ 2024 року

№	Страховик	Премії, тис. грн	Виплати, тис. грн	Рівень виплат, %
1	ТАС СГ	1 568 275	642 249	41,0
2	ОРАНТА	1 517 096	487 090	32,1
3	КНЯЖА	1 129 785	408 476	36,2
4	PZU УКРАЇНА	637 459	327 103	51,3
5	ВУСО	487 013	209 973	43,11
6	ЄВРОІНС УКРАЇНА	465 315	197 043	42,35
7	УСГ	460 891	237 252	51,48
8	ІНГО	445 107	170 546	38,32
9	ГАРДІАН	401 594	182 407	45,42
10	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	366 020	166 774	45,6

Джерело: побудовано за матеріалами [24].

На основі рейтингу страхових компаній з ОСЦПВ за 2024 р. можна зробити такі висновки, що лідерами за обсягом зібраних премій є компанії ТАС СГ (1,57 млрд грн) та ОРАНТА (1,52 млрд грн). Проте їхній рівень виплат є порівняно низьким — 41,0% та 32,1% відповідно, що може свідчити про особливості врегулювання страхових випадків. Найвищий рівень виплат демонструють УСГ (51,48%) та PZU Україна (51,3%), що свідчить про їхню більшу клієнтоорієнтованість. Це важливий показник надійності для страхувальників. Найнижчий рівень виплат серед топ-10 має компанія ОРАНТА – лише 32,1. Порівняльний аналіз провідних страхових компаній показує, що показники премій і виплат суттєво різняться, що свідчить про різні моделі ведення бізнесу та підходи до обслуговування клієнтів.

Висновок до розділу 2

Аналіз ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ) свідчить про його поступову стабілізацію та адаптацію до сучасних умов. Незважаючи на складну економічну ситуацію, воєнні події та девальвацію національної валюти, ринок зберігає значну частку в загальній структурі страхових послуг, що підтверджує його важливу соціально-економічну функцію.

Однією з ключових тенденцій стало стрімке зростання електронних договорів, що є свідченням цифровізації галузі та зміни підходів до обслуговування клієнтів. Водночас збільшення обсягу страхових премій та виплат свідчить про зростання довіри населення до системи страхування та підвищення фінансової спроможності страховиків. Підвищення лімітів відповідальності сприяє посиленню захисту потерпілих у ДТП та покращенню якості страхових послуг. Однак, коливання кількості укладених договорів і страхових випадків свідчать про чутливість ринку до макроекономічних факторів, таких як рівень ВВП, інфляція, облікова ставка НБУ та курс іноземних валют. Також важливо враховувати рівень страхових виплат окремих компаній, оскільки він демонструє реальний рівень виконання зобов'язань перед клієнтами.

Загалом ринок ОСЦПВ демонструє позитивні зміни, однак потребує подальшого вдосконалення у сфері регулювання, прозорості діяльності страховиків та посилення контролю за якістю надання страхових послуг.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ОСЦПВ В УКРАЇНІ

В умовах соціально-економічного розвитку України важливу роль відіграє ефективне функціонування ринку страхових послуг, зокрема це стосується обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів. Це страхування є ключовим механізмом захисту інтересів як постраждалих у дорожньо-транспортних пригодах, так і самих автовласників. Саме тому дослідження сучасних підходів до реформування та модернізації системи ОСЦПВ є вкрай актуальним як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Сучасний страховий ринок України перебуває на етапі активного трансформаційного розвитку, зумовленого як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками: цифровізацією економіки, зміною споживчої поведінки, підвищенням конкуренції між страховими компаніями та законодавчими ініціативами. В умовах окреслених змін ОСЦПВ залишається одним із найбільш масових та соціально значущих видів страхування. Його ефективне функціонування прямо впливає на фінансову стабільність як окремих учасників дорожнього руху, так і держави загалом.

Одним із ключових викликів, що постає перед страховими компаніями у сфері реалізації полісів ОСЦПВ, є необхідність забезпечення доступності продукту для максимально широкого кола споживачів. У цьому контексті особливу актуальність набуває питання диверсифікації каналів збуту. Розширення, комбінування та оптимізація різних каналів реалізації дозволяє страховикам адаптуватися до змін ринку, зменшувати ризики, пов'язані з надмірною залежністю від окремих каналів та підвищувати загальну ефективність збутової політики.

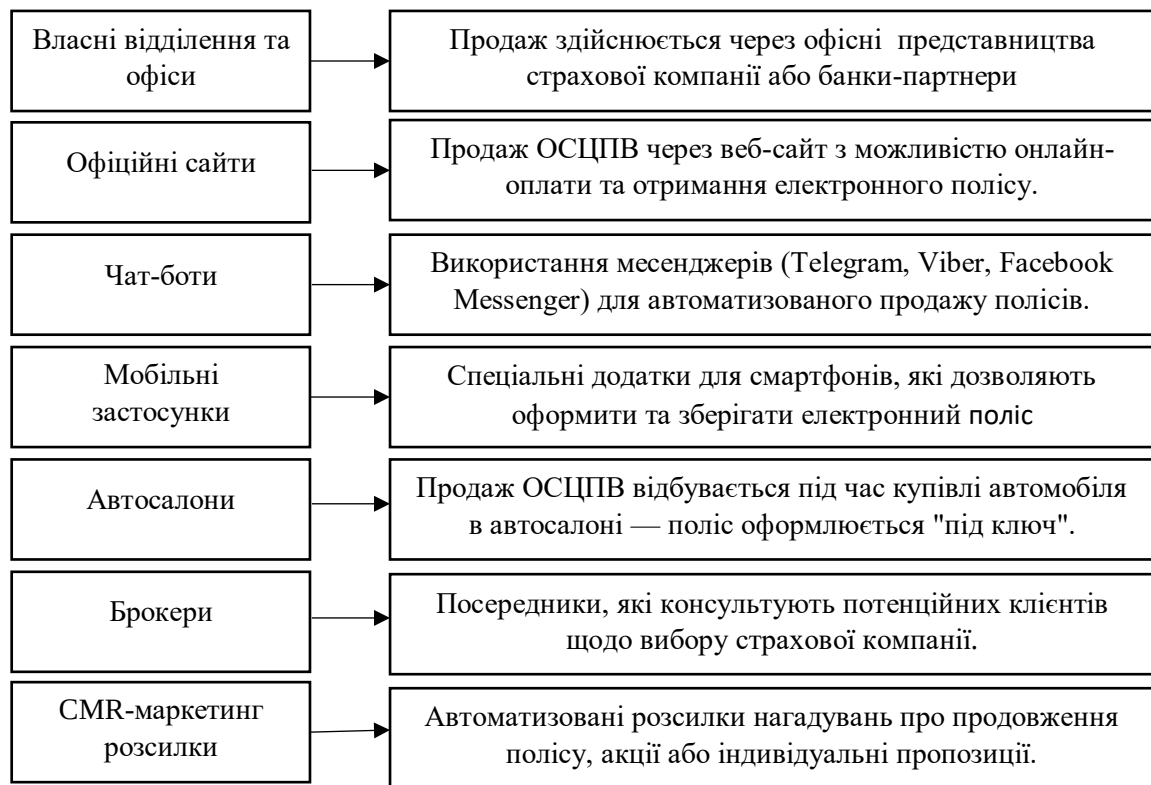

Рис 3.1. Диверсифікація каналів збуту страхових послуг на ринку ОСЦПВ

Джерело: власні дослідження.

Страхові компанії використовують цифрові інновації для розширення своєї діяльності та забезпечення потреб клієнтів. Цифрові моделі страхової галузі забезпечують оперативність, зручний доступ та адаптивність. Цифрове страхування володіє великим потенціалом для зростання та подальшого розвитку.

Цифрове страхування – «це комп'ютеризація традиційних страхових послуг, означає цифровізацію всіх страхових операцій та заміну фізичної присутності страхування онлайн-контактом, ліквідуючи потребу споживача відвідувати філію»[33]. Інноваційні рішення у сфері страхування надають можливість клієнтам користуватися широким спектром страхових послуг та продуктів через онлайн- та цифрові платформи. Такі платформи інтегрують інтернет-сервіси з цифровими алгоритмами, що забезпечують формування та розрахунок вартості страхових полісів.

Цифровізація в галузі страхування стала для клієнтів на стільки необхідним сервісом, що ступінь розвитку страхових компаній багато в чому

залежить від їх здатності використовувати інноваційні технології в страховій компанії. Інтеграція хмарних технологій у страховому бізнесі дала змогу вдосконалити системи управління, знизити ризики у страховому бізнесі та удосконалити систему управління страховою діяльністю.

Перспективою для ефективності організації бізнесу в компанії є перетворення у цифрове самообслуговування. Така трансформація дасть змогу клієнтам самостійно співставляти витрати понесені на страхування та потенційність отримання відшкодувань у разі настання страхової події.

В системі ОСЦПВ важливо забезпечити можливість багатоканального вибору. Це дасть змогу взаємодіяти зі страховою компанією в будь-який комфортний для Вас час та місцезнаходження, також можливість спілкування з брокером, котрий виконує необхідні дії.

Цифрові рішення охоплюють широкий спектр напрямів — від мобільного страхування до автоматизації процесів та використання хмарних технологій. У таблиці 3.1 наведено основні напрями впровадження цифрових технологій у сфері страхування та їх ключові характеристики.

Таблиця 3.1

Цифрові технології в страхуванні: основні напрями та інновації

Напрямок цифровізації	Опис / Особливості
Цифровізація страхового ринку	Впровадження електронних платформ, автоматизованих систем і цифрових каналів
Розширення параметрів страхових систем	Розробка нових видів страхових послуг та продуктів
Мобільне страхування	Страхування через мобільні додатки, спрощення оформлення та управління полісами
Технології телематики	Використання пристроїв збору даних для оцінки ризиків
Автоматизовані системи контролю договорів	Системи, що забезпечують моніторинг, оновлення та контроль за чинністю договорів
Хмарні технології	Інтенсивне застосування хмарних сервісів для зберігання та обробки даних
Технології блокчейн	Забезпечення прозорості, захищеності та незмінності даних у страхових операціях
Платформи самообслуговування	Онлайн-сервіси, що дозволяють клієнтам самостійно оформлювати та керувати полісами

Джерело: побудовано за матеріалами [33, 34].

З розвитком діджиталізації придбання полісів ОСЦПВ та врегулювання збитків через онлайн-платформи стає все більш актуальним для споживачів.

Цифровізація спрощує процес отримання полісів, страхувальнику не потрібно особисто відвідувати страхову компанію, всі документи розміщені в онлайн форматі, а готовий поліс надсилається на електронну адресу.

Варто зазначити, що динаміка збільшення частини електронних договорів в межах загальної структури договорів ОСЦПВ, є доказом тенденції цифровізації процесу оформлення та адміністрування договорів та страхової галузі в цілому. Результати аналізу розвитку інтернет-страхування в галузі ОСЦПВ, можна зробити висновок, що український страховий ринок має тенденцію до діджиталізації. Така тенденція може пояснюватись зростаючим використанням та поширеністю InsurTech, зокрема онлайн-страхування.

Чат-боти активно розвивалися паралельно з впровадженням інтернет-страхування, поступово замінюючи або доповнюючи функції особистого кабінету чи мобільного додатку страхових компаній. Сьогодні використання чат-ботів стало звичною практикою дистанційного обслуговування клієнтів у сфері страхування. На українському ринку страхових послуг за допомогою чат-ботів уже можна: укласти страхові договори, здійснювати документообіг, купувати додаткові послуги та продукти, продовжувати термін дії договорів, дізнаватися інформацію щодо чинного договору, а також подавати заявки на врегулювання страхових випадків.

Висновок до розділу 3

Удосконалення процесу надання послуг у сфері ОСЦПВ в Україні ґрунтується на впровадженні цифрових технологій, підвищенні прозорості взаємодії між страховиками й клієнтами, а також на вдосконаленні механізмів врегулювання страхових випадків. Серед ключових підходів – розвиток електронних полісів, автоматизація андеррайтингу та впровадження мобільних сервісів. Це сприяє підвищенню якості обслуговування, зменшенню рівня шахрайства та зростанню довіри до страхового ринку загалом.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають підстави окреслити певні узагальнення та сформулювати пропозиції.

1. Обґрунтовано, що ринок обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності є важливою складовою системи фінансового захисту учасників дорожнього руху. Його стабільне функціонування забезпечує соціальну рівновагу та мінімізує наслідки дорожньо-транспортних пригод. В умовах зростання кількості автомобілів та дорожніх інцидентів ОСЦПВ виконує важливу роль у механізмі перерозподілу ризиків. Також доведено необхідність постійного вдосконалення цього сегмента страхового ринку через цифровізацію та підвищення прозорості.

2. Визначено основні чинники, що впливають на розвиток ринку ОСЦПВ в Україні, серед них варто виділити: персоналізацію страхових продуктів, технологічний розвиток та довіру споживачів. Особливу роль відіграють цифрові канали продажу та автоматизація обслуговування клієнтів. Спостерігається тенденція до переходу на онлайн-сервіси, що спрощують оформлення договорів та отримання компенсацій. Це у свою чергу, сприяє підвищенню клієнтської лояльності та ефективності роботи страховиків.

3. За результатами аналізу фінансово-економічних показників страхових компаній, статистики дорожньо-транспортних пригод та якості обслуговування клієнтів встановлено, що модернізація системи обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності суттєво впливає на покращення функціонування ринку. Зокрема, впровадження електронних платформ і цифрових сервісів значно скорочує час врегулювання страхових випадків, що підвищує оперативність виплат та рівень задоволеності клієнтів. Впровадження персоналізованих тарифів і страхових продуктів дозволяє більш точно враховувати індивідуальні особливості водіїв і транспортних засобів, що сприяє справедливому розподілу ризиків і підвищенню стабільності ринку.

4. Виявлено, що застосування ефективних маркетингових інструментів допомагає розширити клієнтську базу, що є важливим фактором розвитку бізнесу. Важливим чинником є вплив макроекономічних показників, зокрема рівня інфляції, який суттєво позначається на формуванні тарифів страхових полісів. Окрім того, виявлено, що впровадження електронного документообігу дозволяє значно знизити операційні витрати страхових компаній, підвищуючи їхню ефективність та конкурентоспроможність на ринку.

5. Сформовано комплекс практичних рекомендацій щодо удосконалення системи ОСЦПВ в Україні. Зокрема, рекомендовано впровадити телематику, розширити функціональність електронних сервісів та посилити контроль за дотриманням термінів виплат. Пропонується активніше використовувати штучний інтелект для оцінки ризиків і боротьби з шахрайством. Доцільним є проведення освітніх кампаній серед населення та стимулювання безпечної поведінки на дорозі через тарифну політику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автоцивілка— як працює та від чого захищає поліс ОСЦПВ? Веб-сайт. URL:<https://harazd.bank.gov.ua/article/strahuvanna/avtostrahuvanna/avtocivilka-ak-pracue-ta-vid-cogo-zahisae-polis-oscprvvtz> (дата звернення: 02.04.2025).
2. Алгоритм дій після ДТП – що робити водіям, щоб отримати страхову виплату за полісом ОСЦПВ? Веб-сайт. URL: <https://harazd.bank.gov.ua/article/strahuvanna/avtostrahuvanna/algoritm-dij-pisla-dtp-so-robiti-vodiam-sob-otrimati-strahove-vidskoduvanna-za-polisom-oscprvvtz> (дата звернення: 05.04.2025).
3. Бенедисюк А. О. Перспективи розвитку страхового ринку України в умовах глобалізації. *Зб. матеріалів студентського наук.-практ. круглого столу*. 2018. С. 289.
4. Борисюк О. Особливості розвитку автотранспортного страхування в умовах глобальних викликів. 2024. С. 2.
5. Віштак І. В., Березюк О. В. Причини виникнення ризиків на автомобільному транспорті. *XV міжнародна науково-практична конференція*. Вінниця. 2022. С. 36-38.
6. Волкова В., Мельник В., Функціонування страхового ринку України :нові виклики та загрози *Галицький економічний вісник*. Вінниця. 2023. С. 74-77.
7. Державна служба статистики: веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 14.04.2025).
8. Державна фіскальна служба України. Лист від 11.01.2017 № 48/2/99-99-15-02-02-10 "Щодо оподаткування ПДВ". Київ, 2017.
9. Договір добровільного страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів(приєднання) Оферта №208 від 24.06.2019. С. 1-3.

10. Кічеряк В. Сучасні тенденції розвитку автотранспортного страхування в Україні URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9834/%D0%9A%D1%96%D1%87%D0%B5%D1%80%D1%8F%D0%BA%20%D0%92..pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Дата звернення: 12.05.2025).
11. Кривенко В.Ю. Insurtech на ринку страхових послуг України : *Економічна наука*. Київ. 2023. С 154-156.
12. Курінна, А. В. Сучасні тенденції страхування транспортних засобів в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 59. с. 158-164.
13. Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 29.04.2025).
14. Основні показники діяльності страхових компаній (у розрізі установ), відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 835. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.05.25).
15. Основні показники ОСЦПВ у 2024 році порівняно з 2023 роком. Веб-сайт. URL: <https://insurancebiz.org/news/cmtpl/detail.php?ID=11524> (Дата звернення: 06.05.2025).
16. Основні тенденції страхового ринку у 2024 році. Веб-сайт. URL: <https://uainsur.com/osnovni-tendentsii-strakhovoho-ryнку-u-2024-rotsi/> (Дата звернення: 03.05.2025).
17. Офіційний сайт Моторно (транспортне) страхове бюро України веб-сайт. URL: <https://mtsbu.ua/about/statistics> (Дата звернення: 02.04.2025).
18. Патрульна служба України: Веб-сайт. URL: <https://patrolpolice.gov.ua/> (дата звернення: 29.04.2025).
19. Підвищено ліміт відповідальності страховика з 01 липня 2022 року. Веб-сайт. URL: <https://www.avtolawyer.inf.ua/art-limit-vidpovidalnosti.html> (дата звернення: 01.05.2025).
20. Показники діяльності діючих страховиків -членів МТСБУ з обов'язкового страхування цивільно -правової відповідальності

- власників наземних транспортних засобів (за внутрішніми договорами) за IV-й квартал 2023 року. URL: <https://mtsbu.ua/storage/app/uploads/public/65b/27f/fa3/65b27ffa3fa90766418533.pdf> (дата звернення: 28.05.2024).
21. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 17 грудня 2015р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH2TY00A?an=3> (дата звернення: 12.04.2025).
22. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 21 травня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text> (Дата звернення: 12.04.2025).
23. Про страхування: Закон України від 19.04.2024 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 21.05.2025).
24. Рейтинг страхових компаній України за 12 місяців 2024 г. Веб-сайт: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/24/12/38> (дата звернення: 05.05.2025).
25. Савіна С.С., Водзянова Н.К., Кравченко В.Л., Регресійний аналіз факторів впливу на обсяги страхового відшкодування за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. *Електронний журнал* . 2023. С. 6.
26. Страховий ринок України: Час змін. Веб-сайт. URL: https://parasol.ua/ua/news/auto-insurance/strahovoy-rinok-ukraini-vremya-peremen?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw3624BhBAEiwAkxgTOM5Q3jJlVboJtxd4Lqbcq8ulzBG1cPF0gzUNyqUL6Q2SAmAH_Mq9LxoCxAkQAvD_BwE (Дата звернення: 07.05.2025).
27. Страхові виплати при ДТП. Веб-сайт. URL: [https://arx.com.ua/blog/interesting-about-insurance/strakhovi-vyplaty-pri-](https://arx.com.ua/blog/interesting-about-insurance/strakhovi-vyplaty-pri-dtp)

- ntp-skilky-vyplachuie-strakhova-kompaniia-za-polisom-ostpv (Дата звернення: 21.04.2025).
28. Страхові компанії працюватимуть за новим Законом із 2024 року. *Бухгалтер* UA. Веб-сайт. URL: https://buh.ligazakon.net/news/208279_strakhovkompan-pratsyuvativut-za-novimzakonom-z-2024-roku (Дата звернення: 04.04.2025).
29. Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. веб-сайт. URL: <http://moodle.nati.org.ua/mod/book/view.php?id=10061&chapterid=3419> (дата звернення: 30.03.2025).
30. Український ринок автоцивілки за січень-квітень 2024 зріс на 26,7% до 2,9 млрд грн. Веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/news/24/06/04/43849> (дата звернення: 28.04.2025).
31. Федорович І. Вдосконалення каналів реалізації страхових послуг в епоху цифрових інновацій. *Економіка та суспільство*. 2024. №59 С. 1-9.
32. Фостолович В.А., Гончар В.А. Цифрові трансформації в системі сучасного страхового бізнесу цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів. *Економічна наука*. 2022. С. 51-53.
33. Цифровізація страхування / Гребенюк Н.В., Григорська Н.М., Запухлий Р.І., Гавадзин Н.О. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. С 14-16.
34. Черкашин І.І. Цифровізація страхових компаній. *Матеріали: II міжнародна наук.-практ. конф.* Тернопіль. 2021. С. 165-167.
35. Чи є різниця між страховим випадком та страховим ризиком? Веб-сайт. URL: <https://taslife.com.ua/> (Дата звернення: 07.04.2025).
36. Шолойко А. С. Перспективи розвитку RegTech на страховому ринку України. *Фінансові послуги*. 2019. № 1. С. 7–9.
37. Якусевич В. Р. Розвиток технологічних інновацій на ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності. *Менеджмент сталого розвитку організацій: стратегії, інновації,*

- цифрові рішення*. Житомир: Поліський національний університет. 2025. С. 37-40.
38. Якусевич В.Р. Сучасні тенденції розвитку ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності в Україні. *Студентські наукові читання 2024*. Житомир: Поліський національний університет. 2024. С. 201-204.
39. Big Data у страхуванні: завдання й технології оцінювання ризиків. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/big-data-u-strahuvanni-zavdannya-j-tehnologiyi-ociznyuvannya-rizikiv/> (дата звернення: 18.05.2025).
40. Streamlining Online and Offline Insurance Distribution Channels. 2025. URL: <https://www.leadsquared.com/industries/insurance/insurance-distribution/> (дата звернення: 20.05.2025).